

Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România
Str. Matei Voievod nr. 18, sector 2, București

T: +40 21 252 7556 / +40 21 252 7557

F: +40 21 252 4860

W: www.crimelecomunismului.ro / www.iiccr.ro

E: office@iiccr.ro

Raluca Grosescu, *Fizionomia Nomenclaturii*

„Nomenclatura nu este o categorie omogenă și nici ușor de definit. Ne vom apleca așadar asupra diverselor abordări teoretice, care capătă astăzi o relevanță practică, asupra arhivelor, care ne arată cât de complexe sunt conceptele în aparență simple și în ce măsură curente din interiorul grupului numit nomenclatură și luptele intestinale de putere au influențat componența acestui grup. În ultimă instanță, de aceste discuții în aparență abstracte sau complicate depinde înțelegerea celui de-al doilea totalitarism al secolului trecut și a elitelor care au perpetuat lunga lui dominație: în ce măsură această nomenclatură a fost responsabilă de ceea ce s-a întâmplat în România, care era diferența reală de putere dintre membrii Biroului Politic și deputații din Marea Adunare Națională, în ce măsură membrii nomenclaturii au avut putere de decizie sau au fost doar niște burocrati, însărcinați să pună în aplicare decizii venite din alte sfere asupra cărora nu aveau nici o influență. Studiind aceste lucruri, ni se schimbă poate perspectiva asupra felului în care a acționat partidul, felului în care era condus, și în ultimă instanță asupra responsabilității morale a poporului român însuși pentru ceea ce s-a întâmplat în 45 de ani de comunism românesc.

Studiul de față constituie o analiză a conceptului de nomenclatură și a relațiilor de putere care au structurat elita conducătoare a regimurilor comuniste europene. Dorim să arătăm că funcționarea dictaturii de tip sovietic nu a fost rezultatul terorii pure, ci că s-a bazat deopotrivă pe un sistem complex de recrutare și promovare a elitelor, care, având drept criteriu principal conformismul politic, a asigurat controlul permanent al partidului unic asupra ansamblului de procese decizionale din societățile comuniste. În schimbul obedienței față de ideologia și practica politică oficială, elitele care au format nomenclatura statelor est-europene au beneficiat de o serie de privilegii, care le-au determinat dependența față de sistemul comunist. Penetrând ansamblul societății de tip sovietic și asigurând fidelizarea diverselor categorii de elite conducătoare, sistemul de nomenclatură a avut un rol decisiv în perpetuarea controlului partidului asupra tuturor domeniilor de activitate socială. În același timp, dorim să arătăm că nomenclatura nu a constituit un grup social monolitic, ci că a prezentat diverse structuri ierarhice, profesionale și ideologice, cu puteri decizionale, responsabilități și viziuni diferite, care au creat facțiuni, uneori antagonice, în cadrul puterii comuniste. În ciuda acestei varietăți de grupuri și subgrupuri care au alcătuit nomenclatura, trebuie subliniată totuși coeziunea și unificarea lor în jurul unui model socio-politic bazat pe dominația partidului unic și pe monopolul exercitat asupra resurselor economice ale societății.”

„De origine sovietică, sistemul de nomenclatură a fost importat, după cel de-al doilea război mondial, în toate țările care se aflau sub influența politică și militară a Moscovei. După preluarea totală a puterii în 1947, ca toate celelalte partide comuniste est-europene, Partidul Comunist Român a început construirea unei noi ordini sociale, bazate în principal pe importarea modelului stalinist. Acest proiect a implicat, pe de o parte,

Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România
Str. Matei Voievod nr. 18, sector 2, București

T: +40 21 252 7556 / +40 21 252 7557

F: +40 21 252 4860

W: www.crimelecomunismului.ro / www.iiccr.ro

E: office@iiccr.ro

reorganizarea partidului după arhetipul sovietic și, pe altă parte, lărgirea corpului său de cadre, ținând seama de saltul realizat între statutul de partid marginal și clandestin deținut până în 1944 și statutul de partid unic de care se bucura după 1947.

Sistemul de nomenclatură din România a fost instituit oficial în 1950, prin crearea Nomenclaturii Comitetului Central al P.M.R., organism care cuprindea o serie de funcții politice, economice și sociale, care se găseau sub controlul direct al Biroului Politic și al Secretariatului¹⁹. Nomenclatura era definită de organele conducătoare ale P.M.R. ca „tabelul de funcții ale aparatului de partid, de masă, al organizațiilor economice, al organelor de stat, pentru încadrarea cărora este necesar acordul Comitetului Central, Comitetului regional, Comitetului raional, Comitetului de bază. Nomenclaturile respective poartă numele de Nomenclatura Comitetului Central, Nomenclatura Comitetului regional, Nomenclatura Comitetului raional, Nomenclatura Comitetului de bază”²⁰.

În mai 1950, numărul funcțiilor propuse pentru a forma nomenclatura se ridica la 17.329²¹. Ele vizau atât nomenclatura centrală, cât și nomenclaturile regionale și locale și erau controlate de diverse comisii și secții ale C.C., după cum urmează: Comisia Controlului de Partid: 208 funcții; Comisia de Revizie a C.C.: 66; Secția Organelor Conducătoare de Partid, Sindicale și de U.T.M.: 7.587; Secția Agitație și Propagandă: 833; Secția Industrie Grea: 452; Secția Planificare, Finanțe, Comerț: 602; Secția Industrie Ușoară: 173; Secția Agrară: 1.885; Secția Administrație Politică: 5.879; Secția Administrației de Partid: 13; Sectorul Verificării Cadrelor: 160; Cancelaria C.C.: 171. Dintre acestea, numai 651 de poziții vizau munca politică în cadrul secțiilor Comitetului Central²². În cazul aparatelor regionale, numărul membrilor varia între 69 și 89 pentru fiecare comitet regional, dar un document din 1950 arăta că „astăzi partidul plătește pentru organizațiile sale regionale și locale 11.040 de salariați politici”²³. Restul funcțiilor din nomenclatură erau ocupate la acea vreme de persoane care activau în administrația de stat și în organizațiile de masă.

Tot în 1950, alte propuneri pentru îmbunătățirea nomenclaturii românești făceau referire chiar la 20.000 de poziții²⁴. Considerate, însă, mult prea numeroase și greu de gestionat de către organele centrale ale partidului, aceste poziții au fost împărțite în 1952 sub mai multe jurisdicții, pentru a fi controlate de diverse organisme ale partidului, în funcție de importanța lor națională, regională sau raională, numai 7.291 de funcții rămânând în componența nomenclaturii Comitetului Central²⁵. Cifra va fi redusă încă o dată în 1954 la 5.243 de poziții²⁶.

Pentru toate aceste poziții, Sectorul Verificării Cadrelor avea sarcina să verifice trecutul politic și profesional al oricărei persoane desemnate ca membru al nomenclaturii. Acest organism se ocupa „exclusiv de verificarea trecutului cadrelor din Nomenclatura C.C., în atribuțiile sale neintrând nici o sarcină de selecție, propunere sau repartizare”²⁷. Sectorul se găsea sub coordonarea Secretariatului C.C., era condus de un șef de sector asistat de doi adjuncți și avea subdiviziunile următoare²⁸: a) Verificarea aparatului C.C. al P.M.R.; b) Verificarea organelor de partid; c) Verificarea organizațiilor de masă și a Consiliilor populare; d) Verificarea aparatului de Stat; e) Verificarea Școlii centrale de partid; f) Evidența cadrelor și informare; g) Grupul de instructori. În 1950, 41 de

Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului în România
Str. Matei Voievod nr. 18, sector 2, București
T: +40 21 252 7556 / +40 21 252 7557
F: +40 21 252 4860
W: www.crimelecomunismului.ro / www.iiccr.ro
E: office@iiccr.ro

persoane lucrau în cadrul acestui sector: 33 erau însărcinate cu munca politică și 8 cu munca tehnică.”